

Bolognan prosessi Bergen 2005

Euroopan korkeakoulutusalue – tavoitteiden saavuttaminen

Korkeakoulutuksesta vastaavien eurooppalaisten ministerien konferenssin
julkilausuma
Bergen 19.–20. toukokuuta 2005

Me, Bolognan prosessiin osallistuvien maiden korkeakoulutuksesta vastaavat ministerit, olemme tavanneet puolivälin arviointia varten ja asettaaksemme päämäärät ja painopisteet vuoteen 2010 saakka. Tässä konferenssissa olemme toivottaneet uusina Bolognan prosessin osanottajamaina mukaan Armenian, Azerbaidžanin, Georgian, Moldovan ja Ukrainan. Me kaikki ymmärrämme Bolognan prosessin julistuksessa ja Prahan ja Berliinin ministerikonferenssien julkilausumissa sen jälkeen ilmaistut periaatteet, tavoitteet ja sitoumukset. Vahvistamme sitoutumisemme toimintaperiaatteidemme yhteensovittamiseen Bolognan prosessin kautta Euroopan korkeakoulutusalueen (EHEA) perustamiseksi vuoteen 2010 mennessä, ja sitoudumme auttamaan uusia osanottajamaita prosessin tavoitteiden toteuttamisessa.

I. Kumppanuus

Painotamme korkeakoulujen, niiden henkilöstön ja opiskelijoiden keskeistä roolia Bolognan prosessin kumppaneina. Niiden rooli prosessin toimeenpanemisessa tulee entistä tärkeämmäksi nyt, kun tarvittavat lakiuudistukset on suurelta osin saatu toteutetuksi, ja kannustamme niitä jatkamaan ja lisäämään ponnistuksiaan Euroopan korkeakoulutusalueen perustamiseksi. Toivotamme tervetulleeksi korkeakoulujen selkeän sitoutumisen Bolognan prosessiin kautta koko Euroopan, ja toteamme, että rakennemuutoksen opetussuunnitelmiin kohdistuvien vaikutusten optimointi vaatii aikaa. Siten voidaan varmistaa, että Euroopassa saadaan käyttöön sen tarvitsemat innovatiiviset opetus- ja oppimisprosessit.

Toivotamme tervetulleeksi liike-elämän ja työmarkkinaosapuolia edustavien järjestöjen tuen ja odotamme entistä tehokkaampaa yhteistyötä Bolognan prosessin

tavoitteisiin pyrkimisessä. Tervetullut on myös prosessiin osallistuvien kansainvälisten instituutioiden ja järjestöjen panos.

II. Tilanearvio

Panemme merkille, että tavoitteiden saavuttamisessa on tapahtunut huomattavaa edistystä, kuten on kerrottu seurantaryhmän yleiskertomuksessa vuosilta 2003–2005, Euroopan yliopistoliitto EUAn *Trends IV* -raportissa ja Euroopan kansallisten opiskelijajärjestöjen liiton ESIBin raportissa *Bologna with Student Eyes*.

Tapaamisessamme Berliinissä pyysimme seurantaryhmältä puolivälin tilanearviota, joka keskittyy kolmeen painopistealueeseen: tutkintojärjestelmään, laadunvarmistukseen ja tutkintojen ja opintosuoritusten tunnustamiseen. Tilanearvioraportista näemme, että näillä kolmella painopistealueella on tapahtunut tuntuva kehitys. On tärkeää varmistaa, että edistystä tapahtuu yhtäläisesti kaikissa osanottajamaissa. Siksi nähdäksemme tarvitaan asiantuntemuksen entistä parempaa jakamista kaikkien kesken, jotta voimme rakentaa kapasiteettia sekä korkeakoulujen että valtion tasolla.

Tutkintojärjestelmä

Toteamme tyytyväisinä, että kaksiportaista tutkintojärjestelmää käytetään laajalti ja että useimmissa maissa se kattaa yli puolet kaikista kirjoilla olevista opiskelijoista. Joitakin hankaluuksia on vielä kuitenkin siirtymisessä ensimmäisestä syklisestä toiselle. Lisäksi tarvitaan enemmän vuoropuhelua, johon osallistuvat valtiot, korkeakoulut ja työmarkkinaosapuolet, jotta saadaan parannetuksi alemman korkeakoulututkinnon hankkineiden työllistettävyyttä, myös julkisen sektorin soveltuvien tehtävien osalta.

Otamme käyttöön Euroopan korkeakoulutusalueen kaikkia koskevan kolmisyklisen tutkintojen viitekehyksen (johon sisältyy kansallisessa yhteydessä mahdollisuus välitutkintoihin), joka sisältää oppimistuloksiin ja pätevyyksiin perustuvat yleiset kuvaukset jokaisesta syklisestä ja opintoviikkomäärät ensimmäisen ja toisen syklin osalta. Sitoudumme viimeistelemään kansalliset tutkintojen viitekehykset yhteensopiviksi Euroopan korkeakoulutusalueen kaikkia koskevan tutkintokehyksen kanssa vuoteen 2010 mennessä ja aloittamaan työn tätä varten vuoteen 2007

mennessä. Pyydämme seurantaryhmää raportoimaan kaikkia koskevan viitekehysten toteutuksesta ja edelleen kehittämisestä.

Pidämme tärkeänä, että Euroopan korkeakoulutusalueen kaikkia koskeva kehys ja ehdotettu laajempi elinikäisen oppimisen tutkintojen viitekehys, joka kattaa yleissivistävän koulutuksen sekä ammattikoulutuksen sellaisena kuin sitä parhaillaan kehitetään Euroopan unionissa ja osallistujamaiden keskuudessa, täydentävät toisiaan. Pyydämme Euroopan komissiota kuulemaan työn edistyessä perusteellisesti kaikkia Bolognan prosessin osapuolia.

Laadunvarmistus

Melkein kaikki maat ovat valmistautuneet laadunvarmistusjärjestelmää varten, joka perustuu Berliinin julkilausumassa annettuihin kriteereihin ja laajaan yhteistyöhön ja verkottumiseen. Pidemmälle on kuitenkin vielä päästävää, varsinkin opiskelijoiden osallistumisen ja kansainvälisen yhteistyön osalta. Lisäksi kehotamme korkeakouluja jatkamaan ponnistuksiaan toimintansa laadun parantamiseksi ottamalla järjestelmällisesti käyttöön sisäisiä mekanismeja, jotka ovat suorassa yhteydessä ulkoiseen laadunvarmistukseen.

Otamme käyttöön eurooppalaisen korkeakoulutuksen arviointiorganisaatioiden yhteistyöelimen ENQAn Euroopan korkeakoulutusalueelle ehdottamat laadunvarmistusstandardit ja -suuntaviivat. Sitoudumme ottamaan ehdotetun mallin laadunvarmistusorganisaatioiden kansalliseen vertaisarviointiin kunnioittaen kuitenkin samalla yhteisesti hyväksytyjä suuntaviivoja ja kriteereitä. Toivotamme tervetulleeksi kansalliseen arviointiin perustuvan laadunvarmistusorganisaatioiden eurooppalaisen rekisterin periaatteen. Pyydämme, että ENQA edelleen kehittää rekisterin käytännön toimeenpanoa yhteistyössä EUAn, EURASHEn ja ESIBin kanssa ja raportoi meille seurantaryhmän kautta. Pidämme erittäin tärkeänä, että kansallisesti tunnustetut organisaatiot tekevät yhteistyötä akkreditoinnin ja laadunvarmistuspäätösten keskinäisen tunnustamisen tehostamiseksi.

Tutkintojen ja opintosuoritusten tunnustaminen

Toteamme, että 45 osallistujamaasta 36 on nyt ratifioinut tutkintojen tunnustamista koskevan Lissabonin yleissopimuksen. Kehotamme niitä, jotka eivät vielä ole sitä

tehneet, ratifioimaan yleissopimuksen viipymättä. Sitoudumme varmistamaan, että sen periaatteet toteutetaan kokonaisuudessaan ja sisällytetään asianmukaisesti kansalliseen lainsäädäntöön. Kehotamme kaikkia osanottajamaita puuttumaan ENIC/NARIC -verkostojen paikantamiin tunnustamisongelmiin. Laadimme kansalliset toimintasuunnitelmat ulkomaisten tutkintojen tunnustamisprosessin laadun parantamiseksi. Nämä suunnitelmat muodostavat osan kunkin maan kansallisesta raportista seuraavalle ministerikokoukselle. Ilmaiseimme tukemme tutkintojen tunnustamista koskevan Lissabonin yleissopimuksen lisäteksteille ja kehotamme kaikkia kansallisia viranomaisia ja muita eturyhmiä tunnustamaan yhteistutkinnot, jotka on annettu kahdessa tai useammassa Euroopan korkeakoulutusalueen maassa.

Pidämme kansallisten ja eurooppalaisten tutkintojen viitekehysten kehittämistä mahdollisuutena sisällyttää elinikäinen oppiminen entistä paremmin korkea-asteen koulutukseen. Toimimme korkeakoulujen ja muiden tahojen kanssa aiempien opintojen tunnustamisen parantamiseksi, mahdollisuuksien mukaisesti mukaan luettuna myös non-formaali ja informaali oppiminen tienä korkeakoulujen koulutusohjelmiin ja osana niitä.

III Lisähaasteet ja -painopistealueet

Korkeakoulutus ja tutkimus

Painotamme korkeakoulutuksen merkitystä tutkimuksen edelleen tehostamisessa ja tutkimuksen merkitystä korkeakoulutuksen tukena edistettäessä yhteiskunnan taloudellista ja kulttuurista kehitystä ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Toteamme, että ponnistusten rakennemuutoksen toteuttamiseksi ja opetuksen laadun parantamiseksi ei pitäisi vähentää tutkimuksen ja innovaation vahvistamispyrkimyksiä. Siksi painotamme tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen merkitystä Euroopan korkeakoulutusalueen laadun ylläpitämisessä ja parantamisessa ja sen kilpailukyvyin ja vetovoiman parantamisessa. Tunnustamme, että parempia tuloksia tavoiteltaessa on tarpeen parantaa synergiaa korkeakoulusektorin ja muiden tutkimussektoreiden välillä kaikissa maissa sekä Euroopan korkeakoulutusalueen ja Euroopan tutkimusalueen välillä.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tohtoritason tutkintojen on sovittava kokonaisuudessaan yhteen Euroopan korkeakoulutusalueen kaikkia koskevan

oppimistuloksiin perustuvan tutkintojen viitekehyyksen kanssa. Tohtorikoulutuksen ydinkomponentti on tiedon edistäminen alkuperäistutkimuksen kautta. Strukturoitujen tohtoriohjelmien tarpeen ja avoimen valvonnan ja arvioinnin tarpeen huomioon ottaen toteamme, että kolmannen syklin tutkinnon tavanomainen työmäärä vastaa useimmissa maissa 3–4 vuoden täysiaikaista työtä. Kehotamme korkeakouluja varmistamaan, että niiden tohtoriohjelmat edistävät tieteidenvälisyyttä ja siirrettävien taitojen kehittämistä ja että ne siten täyttävät laajempien työmarkkinoiden tarpeet. Tutkijanuralle suuntautuvien tohtoriopiskelijoiden määrää on lisättävä kautta linjan Euroopan korkeakoulutusalueella. Pidämme kolmannen syklin ohjelmien suorittajia sekä opiskelijoita että alkuvaiheen tutkijoina. Kehotamme Bolognan seurantaryhmää kutsumaan Euroopan yliopistoliiton EUAn yhdessä muiden kiinnostuneiden osapuolten kanssa valmistelemaan tohtorintutkintojen peruseriaatteiden edelleen kehittämistä käsittelevää ja seurantaryhmän vastuulla olevaa raporttia esitettäväksi ministereille vuonna 2007. Tohtorintutkintojen liiallista sääntelyä on vältettävä.

Sosiaalinen ulottuvuus

Bolognan prosessin sosiaalinen ulottuvuus on olennainen osa Euroopan korkeakoulutusalueetta ja välttämätön edellytys sen vetovoimalle ja kilpailukyvyille. Siksi sitoudumme uudelleen laadukkaan korkeakoulutuksen saattamiseen yhtä lailla kaikkien ulottuville ja painotamme asianmukaisen olosuhteiden luomista opiskelijoille, jotta he voisivat saattaa opintonsa päätökseen ilman yhteiskunnalliseen tai taloudelliseen taustaan liittyviä esteitä. Sosiaalinen ulottuvuus kattaa valtion toimenpiteet varsinkin yhteiskunnallisesti epäedullisessa asemassa olevista ryhmistä tulevien opiskelijoiden auttamiseksi taloudellisesti ja opastus- ja neuvontapalvelujen tuottamiseksi heille, jotta opiskelemaan pääsy helpottuisi.

Liikkuvuus

Toteamme, että opiskelijoiden ja henkilöstön liikkuvuus kaikkien osallistujamaiden kesken on yksi Bolognan prosessin tärkeimmistä tavoitteista. Tietoisina edessä vielä odottavista monista haasteista vahvistamme uudelleen sitoutuvamme helpottamaan apurahojen ja lainojen siirrettävyyttä yhteistoimin soveltuvissa tapauksissa, jotta liikkuvuus saadaan toteutumaan Euroopan korkeakoulutusalueella. Tehostamme ponnistuksiamme poistaaksemme esteet liikkuvuudelta helpottamalla viisumien ja työlupien myöntämistä ja kannustamalla osallistumaan liikkuvuusohjelmiin.

Kehotamme korkeakouluja ja opiskelijoita käyttämään täysipainoisesti hyväksi liikkuvuusohjelmia ja puollamme näiden ohjelmien puitteissa ulkomailta hankittujen opintosuoritusten täyttä tunnustamista.

Euroopan korkeakoulutusalueen vetovoima ja yhteistyö muun maailman kanssa

Euroopan korkeakoulutusalueen tulee olla avoin ja vetovoimainen muun maailman silmissä. Panoksemme koulutuksen saattamiseksi kaikkien ulottuville tulee perustua kestävä kehityksen periaatteeseen ja olla sopusoinnussa sen parhaillaan tehtävän kansainvälisen työn kanssa, jonka tarkoituksena on kehittää laadunvarmistuksen suuntaviivoja rajat ylittävää korkea-asteen koulutusta varten. Toistamme vielä, että korkeakoulujen kansainvälisessä yhteistyössä pitää akateemisten arvojen olla etusijalla.

Pidämme Euroopan korkeakoulutusalueita maailman muiden alueiden korkeakoulujärjestelmien kumppanina, joka edistää tasapainoista opiskelija- ja henkilöstövaihtoa ja yhteistyötä korkeakoulujen kesken. Painotamme kulttuurienvälisen keskinäisen ymmärtämisen ja kunnioituksen tärkeyttä. Odotamme innokkaasti, että saamme lisätä Bolognan prosessin ymmärtämistä muilla mantereilla kertomalla lähialueille kokemuksiamme uudistusprosesseista. Painotamme tarvetta vuoropuheluun yhteisesti kiinnostavissa asioissa. Katsomme, että on määritettävä kumppanuusalueet ja tehostettava ajatusten ja kokemusten vaihtoa näiden alueiden kanssa. Pyydämme seurantaryhmää viimeistelemään ulkoisen ulottuvuuden strategian ja sopimaan siitä.

IV. Tilannearvio edistyksestä vuoteen 2007 mennessä

Annamme seurantaryhmälle tehtäväksi jatkaa ja laajentaa tilannearvioprosessia ja raportoida siitä hyvissä ajoin ennen seuraavaa ministerikokousta. Tilannearvion pitää perustua asianmukaiseen metodologiaan ja keskittyä edelleen tutkintojärjestelmään, laadunvarmistukseen ja tutkintojen ja opintosuoritusten tunnustamiseen. Vuoteen 2007 mennessä olemme suureksi osaksi saaneet päätökseen näiden kolmen välipainopistealueen toteutuksen.

Erityisesti odotamme edistystä seuraavissa asioissa:

- ENQAn raportissa ehdotettujen laadunvarmistusstandardien ja -suuntaviivojen toteuttaminen;
- kansallisten tutkintojen viitekehysten toteuttaminen;
- yhteistutkintojen myöntäminen ja tunnustaminen, myös tohtoritasolla;
- joustavien oppimispolkujen mahdollistaminen korkea-asteen koulutuksessa, myös menettelyt aiemmin opitun tunnustamiseksi.

Annamme seurantaryhmälle tehtäväksi myös esittää vertailukelpoista tietoa henkilöstön ja opiskelijoiden liikkuvuudesta sekä osallistujamaiden opiskelijoiden sosiaalisesta ja taloudellisesta tilanteesta pohjaksi tuleville tilanearvioille ja raportoida siitä hyvissä ajoin ennen seuraavaa ministerikokousta. Tulevien tilanearvioiden on otettava huomioon sosiaalinen ulottuvuus sellaisena kuin se on edellä määritelty.

V. Valmistautuminen vuoteen 2010

Bolognan prosessin tähänastisten saavutusten pohjalta toivomme voivamme perustaa Euroopan korkeakoulutusalueen, joka perustuu laadun ja avoimuuden periaatteisiin. Meidän on vaalittava rikasta perintöämme ja kulttuurista monimuotoisuuttamme osallistuessamme tietoyhteiskuntaan. Sitoudumme pitämään yllä korkeakoulujen julkisen vastuun periaatetta monitahoisessa nyky-yhteiskunnassa. Tutkimuksen, koulutuksen ja innovaation risteyskohtana korkeakoulutus on avain myös Euroopan kilpailukykyyn. Vuoden 2010 lähestyessä otamme tehtäväksemme varmistaa, että korkeakoulut saavat sen autonomian, jota tarvitaan sovittujen uudistusten toteuttamiseen, ja toteamme, että on tarpeen saada korkeakouluille kestävä rahoitus.

Euroopan korkeakoulutusalue rakentuu kolmen syklin tutkintorakenteelle; jokaisen tason tehtävänä on valmentaa opiskelijaa työmarkkinoita, osaamisensa parantamista ja aktiivista kansalaisuutta varten. Kaikkia koskeva tutkintojen viitekehys, laadunvarmistukselle sovitut eurooppalaiset standardit ja suuntaviivat sekä tutkintojen ja opintosuoritusten tunnustaminen ovat myös Euroopan korkeakoulutusalueen avainpiirteitä.

Hyväksymme Berliinissä asetetun seurantarakenteen, johon lisätään seurantaryhmän uusiksi neuvoa-antaviksi jäseniksi Education International (EI) Pan-

European Structure, Euroopan korkea-asteen koulutuksen arviointiorganisaatioiden yhdistys (ENQA) ja Euroopan työnantajaliittojen kattojärjestö (UNICE).

Kun Bolognan prosessi johtaa Euroopan korkeakoulutusalueen perustamiseen, on harkittava mitä järjestelyjä tarvitaan jatkuvan kehityksen tukemiseen vuoden 2010 jälkeen. Pyydämme seurantaryhmää tutkimaan niitä.

Seuraava ministerikokous on Lontoossa vuonna 2007.

Bolognan prosessiin osallistuu ja seurantaryhmässä on mukana 45 maata: Alankomaat, Albania, Andorra, Armenia, Azerbaidzan, Belgia (flaamilainen ja ranskalainen yhteisö), Bosnia ja Herzegovina, Bulgaria, Espanja, Georgia, Irlanti, Islanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Kroatia, Kypros, Latvia, Lichtenstein, Liettua, Luxemburg, Makedonia (entinen Jugoslavian tasavalta), Malta, Moldova, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Serbia ja Montenegro, Slovakian tasavalta, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tsekin tasavalta, Turkki, Ukraina, Unkari, Vatikaani, Venäjän federaatio, Viro ja Yhdistynyt kuningaskunta. Lisäksi Euroopan komissio on seurantaryhmän äänivaltainen jäsen.

Euroopan neuvosto, Opiskelijoiden eurooppalainen kattojärjestö (ESIB), Education International (EI) Pan-European Structure, Euroopan korkea-asteen koulutuksen arviointiorganisaatioiden yhdistys (ENQA), Euroopan yliopistojen liitto (EUA). Euroopan korkeakoulujen liitto (ERASHE), Euroopan korkeakoulukeskus (UNESCO-CEPES) ja Euroopan työnantajaliittojen kattojärjestö (UNICE) ovat seurantaryhmän neuvoa-antavia jäseniä.